

Tale, holdt paa Hammerhus' Slotsbanke den 8. Juni 1913.

Af Gyrithe Lemche.

Qvo vadis? — hvor gaar du hen? — Det er det Spørgsmaal, som Gang efter Gang rejser sig paa det nyes Vej. Det rejser sig udefra som Forundringens og Forargelsens Tilraab; — det rejser sig indefra som Samvittighedens advarende Røst.

Ogsaa Dansk Kvindesamfund har mødt dette Spørgsmaal mangfoldige Gange paa sin Vej. Det har lydt til os udefra, hver Gang vi rejste nye Krav, flyttede gamle Støtter ud; det har lydt til os indefra, hver Gang vi stod der, hvor Vejen deler sig, hvor Genvejen frister og den lige Vej skræmmer, da har dette Spørgsmaal rejst sig i os, alvorlig, bebrejdende: *Qvo vadis? — hvor gaar du hen?* — Enhver, som til forskellig Tid har siddet i Dansk Kvindesamfunds Ledelse, har sikkert mere end én Gang følt sig stillet overfor dette Spørgsmaal; men lød det til den nuværende Styrelse, dengang vi ifjor paa Koldingmødet foreslog Tillidsmændenes Forsamling at udtale overfor Regering og Rigsdag, at Dansk Kvindesamfund nærede den Overbevisning, at der ikke burde skrides til en større Omdannelse af vor Forfatning, før Kvinderne ved en særlig Grundlovsændring var blevne politiske Vælgere og valgbare og kunde gøre deres Indflydelse paa den nye Grundlov gældende, saaledes som Mændene havde kunnet ved Junigrundlovens Tilblivelse? — Nej, enstemmig stillede Styrelsen dette Forslag til Forsamlingen, og enstemmig gav Fællesmødet os sin Tilslutning. Det Standpunkt, Dansk Kvindesamfund her indtog, var saa selvfølgeligt, saa indlysende retfærdigt, at ingen af os nærede nogen Betænkelighed. Havde det forholdt sig anderledes, havde en indre Røst sikkert tilraabt os sit: *Qvo vadis? — hvor gaar du hen?* — Men udefra rejste dette Spørgsmaal sig til Gengæld snart fra den ene, snart fra den anden Side, utaalmelig, spottende og forarget. Naa, det var jo strengt taget ikke at forundre sig over. Der var Regeringen lige i Færd med at stille Brikkerne op paa en ny Facon til den kommende Rigsdagssamling, og saa kom Dansk Kvindesamfund og bankede paa Døren med sin ubelejlige Vexel fra de to foregaaende Samlinger og vilde

vedblivende have en Grundlovsændring til Fordel for Kvinderne alene. »*Qvo vadis?* — hvor vil I hen, taabelige Kvinder? — Er det nu ikke nok, at vi er saa galante at tilbyde jer Valgret paa lige Fod med Mænd, — vil I nu ogsaa være med til at skrive Grundloven? —« Og Lovgiverne lukkede Døren i for saa megen Paa-trængenhed. Vi maatte være glad ved, at vi overhovedet fik en Plads med i Grundlovsforslaget, — hed det. — Tænk, om man havde behandlet os saaledes som de engelske gentlemen behandlede deres Suffragetter?

Men det morsomme ved Sagen er imidlertid, at Dansk Kvindesamfund med sin Koldingresolution kun traadte det Spor dybere, som Regeringen gennem to Rigsdagssamlinger havde anvist os; og vi gjorde det naturligvis ikke i den Hensigt at behage Regeringen og gaa dens Ærinde, men kun fordi det stemmede med vor Opfattelse af Ret og Billighed. Man har da heller ikke kunnet finde andet at indvende mod vor Koldingresolution end, at de to Tempoers Vej allerede den Gang var opgivet. Men at opgive denne Vej var det samme som at udelukke os Kvinder fra al Medvirken ved den ny Forfatnings Tilblivelse. Var det da ikke rettelig os, der burde have tilraabt de styrende vort: *Qvo vadis? hvor gaar I hen?*

Man havde gennem to Rigsdagssamlinger tilbudt os Vejen ad Hovedtrappen til den grundlovgivende Rigsdag. Der havde vi taget Opstilling, rede til loyalt og lovligt Samarbejde med Mændene paa den Forfatning, som skulde danne Rammen baade om Mænds og Kvinders politiske Virksomhed og helst kunne bære Udviklingen gennem et halvt hundrede Aar; — og nu viser man os pludselig om til den sædvanlige Bagtrappe, om vi havde noget Ønske at gøre gældende med Hensyn til Fremtidens Grundlov.

Hvad havde vi Kvinder da i Mellemtiden forbrudt, siden vi nu skulde lade os nøje med saa langt ringere Kaar? — Havde vi lavet Optøjer — hældt Petroleum i Brevkasser, afbrændt Væddeløbstribuner, skræmmet Livet af vore Ministre? — Nej. Men vi havde pustet nyt Liv i den hensygnende Enkelov; vi havde

forbedret Fabrikloven, sikret Barselkvinderne Understøttelse gennem Sygekasseloven. Vi havde uden Knurren fundet os i, at man berøvede os det meste af vore Statstilskud og ved at fordoble vore Anstrengelser søgt at hindre, at dette skulde gaa ud over vort sociale Arbejde. — Der var da heller ingen, som turde bebrejde os noget, men Vejen havde vist sig ikke at være farbar. — Ja, jeg skal ikke indlade mig paa at udrede Partipolitikens indfiltrede Spind, men jeg vil minde om et gammelt Ord, som siger, at hvor der er en Vilje, der er ogsaa en Vej. Havde de Mænd, som nu styrer Danmarks Rige og skriver dets Love, haft den rette Vilje til at give Kvinderne den Indflydelse i Grundlovssagen, som man havde stillet os i Udsigt, saa havde de ogsaa nok fundet en Vej, men denne Vilje manglede hos alle Partier, derfor kom de trods al anden Uenighed saa hurtigt til Enighed om den samlede Grundlovsændrings Vej — Vejen udenom Kvinderne. Men med det samme Regeringen forandrede Taktik i dette Spørgsmaal, var Dansk Kvindesamfunds Taktik ogsaa given: »Dette holder vi os udenfor. Denne Forfatning skal faa Lov at gaa over i Historien som Mændenes Forfatning alene.«

Der var i dette Foraar en mandlig Røst i »Kvinden og Samfundet«, som bebrejdede os denne Taktik og opfordrede os til at opgive vor Halstarighed og ad Bagtrappen at lade Mændene vide vore Ønsker og Meninger i en Sag, som man havde forment os Adgang til ad Hovedtrappen. Ja, samme Røst viste mig personlig den Ære at opfordre mig til, saafremt jeg maatte sidde inde med et kløgtigt Paafund med Hensyn til Landstingets Ordning, da at fremkomme med det. Mændene var lidt i Vildrede med denne Ordning og vilde næppe forsmå et godt Raad, — selv om det kom fra en Kvinde. Jeg skal tillade mig at svare paa denne Opfordring fra dette Sted. »Muligvis sidder jeg inde med et saadant kløgtigt Paafund; muligvis er der ogsaa andre Kvinder, som sidder ledige paa Torvet med lige saa kløgtige Paafund, men selv med Fare for at brænde inde med mit kløgtige Paafund og